

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ В СФЕРІ ДАКТИЛОСКОПІЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

WAYS OF IMPROVING THE REGULATORY AND LEGAL BASE IN THE SPHERE OF FINGERPRINT IDENTIFICATION

Бялковський Д.А., к.ю.н.,
старший судовий експерт

*Одеський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України*

У статті досліджено проблемні питання законодавчих положень в сфері дактилоскопічної ідентифікації, які містять порядок збирання, накопичення, систематизації та знищення дактилоскопічної інформації, а також її використання в сфері боротьби зі злочинністю. Проаналізовано наукові викладки вітчизняних та іноземних вчених-процесуалістів відносно добровільної й обов'язкової дактилоскопічної реєстрації. Здійснено порівняльно-правове дослідження законодавств низки держав, на основі якого визначені особливості регулювання дактилоскопічної ідентифікації в нормативно-правових актах країн як романо-германської, так і англо-американської правових систем. Досліджено співвідношення понять «біологічні зразки» та «біометричні дані», в процесі якого доводиться принципова неможливість ототожнення вказаних термінів, яке має місце в юридичній літературі та яке призводить до термінологічної невизначеності, а в результаті – невірному тлумачення правових норм під час правозастосування. Розглянуто перспективи запровадження в законодавстві України добровільного дактилоскопіювання осіб, а також обов'язкової постановки на криміналістичний дактилоскопічний облік певних категорій осіб, професійна діяльність або умови перебування яких пов'язані з ризиками для життя та здоров'я. На основі аналізу практики Європейського суду з прав людини та міжнародно-правових норм визначено, що за умов наявності відповідних ефективних гарантій правового захисту, обов'язкова дактилоскопічна реєстрація не суперечить правам, свободам та інтересам людини, які містяться в міжнародних конвенціях. Обґрунтовано необхідність прийняття окремого нормативно-правового акту з регулювання дактилоскопічної реєстрації, яка обумовлена існуванням в діючому кримінально-процесуальному законодавстві України прогалин та недоліків, пов'язаних із наявними на практиці потребами в ідентифікації осіб виключно за ознаками папілярних узорів.

Ключові слова: дактилоскопія, ідентифікація, криміналістичний облік, дактилоскопічна реєстрація, біометричні дані.

The article explores the problematic issues of legislative provisions in the sphere of dactyloscopic identification, which contain the procedure for collecting, accumulating, systematizing and destroying dactyloscopic information, as well as its use in the sphere of fighting crime. The scientific statements of domestic and foreign scientists-proceduralists regarding voluntary and mandatory dactyloscopic registration were analyzed. A comparative legal study of the legislation of a number of states was carried out, on the basis of which the peculiarities of the regulation of dactyloscopic identification in the normative legal acts of the countries of both the Romano-Germanic and the Anglo-American legal systems were determined. The relationship between the concepts of «biological samples» and «biometric data» was studied, in the process of which the fundamental impossibility of identifying the specified terms, which occurs in legal literature and leads to terminological uncertainty, and as a result – incorrect interpretation of legal norms during law enforcement, is proven. Prospects for the introduction of voluntary fingerprinting of persons into the legislation of Ukraine, as well as the mandatory submission to forensic fingerprinting of certain categories of persons whose professional activity or living conditions are associated with risks to life and health, are considered. Based on the analysis of the practice of the European Court of Human Rights and international legal norms, it was determined that, provided there are appropriate effective guarantees of legal protection, mandatory dactyloscopic registration does not contradict the rights, freedoms and interests of a person contained in international conventions. The need to adopt a separate normative legal act on the regulation of dactyloscopic registration is substantiated, which is due to the existence of gaps and shortcomings in the current criminal procedural legislation of Ukraine, related to the practical needs for identification of persons based solely on papillary patterns.

Key words: dactyloscopy, identification, forensic accounting, dactyloscopic registration, biometric data.

Постановка проблеми. Криміналістичні обліки є ефективною системою використання накопиченої інформації у боротьбі зі злочинністю і доводять свою значимість на практиці.

Найбільш інформативним та результативним із криміналістичних обліків є дактилоскопічний, який найбільш розвинений та ефективний у двох раніше пов'язаних, а зараз незалежних структурних підрозділах системи МВС та Національної поліції України – Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі МВС та у Департаменті інформаційно-аналітичної підтримки Національної поліції України [1, с. 179].

Як зазначає В.О. Приходько, дактилоскопічному обліку належить одне з найголовніших місць серед інших видів, зважаючи на те, що сліди рук є найпоширенішими об'єктами, що залишаються на місцях подій, та їх одними з перших було покладено в основу обліково-реєстраційної діяльності у цілому [2, с. 282-283].

На теперішній час питання отримання, систематизації, використання та обробки біометричних даних в цілому та дактилоскопічної інформації зокрема, регулюється низкою нормативно-правових актів: Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують

особу чи її спеціальний статус»; Закон України «Про інформацію»; Закон України «Про захист персональних даних»; Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або особливого захисту»; Закон України «Про правовий статус іноземців і осіб без громадянства»; Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства, затверджене постановою КМУ від 27.12.2017 р. №1073; Інструкція про порядок фіксації біометричних даних (параметрів) іноземців та осіб без громадянства посадовими особами Державної міграційної служби України, її територіальних органів і територіальних підрозділів, затверджена наказом МВС України від 23.11.2018 р. №944 (zareєстрована в МЮ України від 17.12.2018 р. за №1428/32880).

Формування інформаційних ресурсів згідно зі ст. 26 Закону України «Про Національну поліцію» покладено на поліцію: «Поліція наповнює та підтримує в актуальному стані бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України стосовно... осіб, затриманих за підозрою у вчиненні правопорушень (адміністративне затримання, затримання згідно з дорученнями органів правопорядку, затримання осіб органами

досудового розслідування, адміністративний арешт, домашній арешт)...» [3].

Разом з тим існуюча нормативно-правова база України не містить повного і чіткого, законодавчо закріпленого порядку збирання, накопичення, використання та знищення дактилоскопічної інформації, тому потребує теоретичного дослідження з метою визначення перспектив подальшого вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми систематизації дактилоскопічної інформації, а також використання дактилоскопічних обліків у боротьбі зі злочинністю вивчали такі вітчизняні та іноземні вчені, як: В.А. Андріанова, В.Д. Берназ, Р.С. Белкін, Г.С. Бідняк, В.В. Бірюков, О.Ф. Волинський, В.Г. Гончаренко, Д.В. Дабіжі, Л.Г. Еджубов, В.О. Коновалова, В.Г. Лукашевич, С.Д. Лук'янчиков, М.А. Михайлов, А.П. Пивоваров, В.О. Приходько, М.В. Салтєвський, О.С. Самищенко, І.М. Темник, А.А. Фокіна, О.М. Холопова, І.А. Цховребова, А.С. Яковлева та інші. Разом з тим низка проблемних питань стосовно збирання, накопичення, використання та знищення біометричних даних залишається нерозкритою.

Мета статті – визначити шляхи вдосконалення нормативно-правової бази в сфері дактилоскопічної ідентифікації.

Виклад основного матеріалу. Як було зазначено вище, формування баз даних в цілому та дактилоскопічних обліків зокрема діючим кримінальним процесуальним законодавством покладається на поліцію. Аналіз норм Закону України «Про національну поліцію» дозволяє дійти висновку про обов'язковий характер дактилоскопіювання осіб з певним процесуальним статусом, а саме – затриманих за підозрою у вчиненні кримінальних чи адміністративних правопорушень. При цьому, ні у вказаному законі, ні в будь-якому іншому нормативно-правовому акті України не передбачено процедури примусового відібрання у особи відбитків та відтисків для вліття в бази даних. Разом з тим подібна процедура передбачена відносно отримання біологічних зразків особи для проведення експертизи. Так, на думку О.В. Лускатова, В.В. Рогальської, А.І. Терещенко, В.Д. Людвік, К.М. Пантелеєва, Н.В. Павлової та Г.С. Бідняка, доки не будуть внесені відповідні зміни до законодавства, під біологічними зразками особи слід розуміти всі зразки, пов'язані з життєдіяльністю особи як біологічної істоти: зразки відбитків пальців рук, почерку, мовлення і голосу особи, зразки відбитків зубів, відбитків будь-яких поверхонь тіла людини (губ, ліктів, ступень ніг тощо), запахових слідів людини, а також усі зразки біологічного походження в їх класичному розумінні (слина, кров, сперма, піт, волосся, нігті тощо), а їх відібрання необхідно здійснювати у відповідності до ч. 3 ст. 245 КПК [4, с. 15].

На нашу думку ототожнення термінів «біологічні зразки» та «біометричні дані» не є вірним. Біологічні зразки являють собою органи, тканини (включаючи кров), продукти секреції та екскреції, які слугують еталоном або пробним матеріалом [5, с. 38].

В довіднику технічного перекладача наводиться тлумачення терміну «біометричні дані». Відповідно до вказаного визначення, під зазначеними даними слід розуміти засоби аутентифікації, які представляють собою такі особисті відмінні ознаки користувача, як тембр голосу, форма кисті руки, відбитки пальців і т. д., оригінали яких в цифровому вигляді зберігаються в пам'яті електронно-обчислювальної машини [6].

Отже, біологічні зразки та біометричні дані – різні за значенням поняття, ототожнення яких є принципово неможливим. Виходячи з самих термінологічних визначень, які наводяться в академічних словниках, відбитки, відтиски пальців та відтиски долонних поверхонь рук слід відносити до біометричних даних.

Також одним з найбільш гострих та спірних питань правового регулювання дактилоскопії є питання

загальнообов'язкової дактилоскопічної реєстрації. Різні вчені по різному відносяться до законодавчого закріплення даного виду реєстрації, тому в науковій літературі містяться аргументи як за, так і проти неї.

О.С. Самищенко вважає, що необхідність у загальнообов'язковій дактилоскопічній реєстрації обґрунтована щорічною та щоденною потребою в дактилоскопічній ідентифікації [7, с. 19].

Подібної точки зору дотримується О.Ф. Волинський, вважаючи, що важливість запровадження загальнообов'язкової дактилоскопічної реєстрації викликана необхідністю зменшити кількість заяв про безвісно зниклих громадян [8, с. 21].

Як відмічає В.О. Волинський, суспільство постійно стоїть перед вибором або безкомпромісної, аналітично зваженої міри боротьби зі злочинністю, включаючи можливі поступки в частині конституційних прав та свобод людини (наприклад, в сфері дактилоскопічної, генотипологічної, кодової реєстрації населення), або покірне очікування наслідків росту злочинності [9, с. 226].

І.А. Цховребова зазначає, що плюси загальнообов'язкової дактилоскопічної реєстрації ми відчуємо тільки «в побуті», оскільки саме на прикладі життєвих ситуацій можна остаточно зрозуміти, наскільки швидко стане можливим встановлення особистості, в тому числі й в умовах надзвичайних подій, і це в повній мірі сприятиме зниженню нерозкритих злочинів [10, с. 180].

А.С. Яковлева констатує, що основною та головною метою дактилоскопічної реєстрації є ідентифікація особи, вона спрямована на безпеку та забезпечення охорони та захисту прав законослухняних громадян. Запровадження загальної дактилоскопічної реєстрації не є способом здійснення контролю за громадянами і не має на меті полегшити роботу правоохоронним органам, а використовуватиметься лише в інтересах людини, поваги до її прав і свобод, встановлення особи громадян не здатних за станом здоров'я повідомити про себе, пошук безвісти зниклих, встановлення особи непізнаних трупів, упізнання жертв злочинів, аварій або техногенних катастроф, сприяти профілактиці, але також своєчасному та оперативному розкриттю та розслідуванню злочинів й безпеки загалом [11, с. 73].

Інші вчені дотримуються протилежної точки зору та вважають недопустимість загальнообов'язкової дактилоскопічної реєстрації. Так, Є.В. Іванова висловила думку, що суспільство ще не готово до загальнообов'язкової дактилоскопічної реєстрації, а оптимістичні судження прибічників даної процедури здебільшого пояснюються службою даних осіб в правоохоронних органах [12, с. 37].

О.М. Холопова та О.М. Костовський в даному контексті висловлюють міркування, відповідно до якого історично так склалося, що дактилоскопічна реєстрація в основному сприймається як один із видів кримінальної реєстрації [13, с. 90].

Загалом, противники загальнообов'язкової дактилоскопічної реєстрації стверджують, що така міра є порушенням їх конституційних прав і свобод, ставить законослухняних громадян на один рівень зі злочинцями і те, що така процедура принижує честь та гідність особи і громадянина, а правоохоронні органи лише полегшують собі роботу [11, с. 72].

Разом з тим слід відмітити, що правові системи збору персональних, біометричних та інших даних не суперечать міжнародним нормам, оскільки створені в інтересах особи, поваги його прав та свобод, для сприяння економічному та соціальному прогресу. Так, відповідно до ч. 1 ст. 29 Загальної декларації прав людини, кожна людина має обов'язки перед суспільством, в якому тільки й можливий вільний та повний розвиток її особистості. Ч. 2 конкретизує, що при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення

належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві [14].

Досвід іноземних країн свідчить про те, що загальнообов'язкова дактилоскопічна реєстрація проводиться в Казахстані (з 16 років при отриманні паспорту), США, Аргентині (при народженні дитини), в Індії та Республіці Вірменії (при отриманні паспорту), Іспанії (при отриманні посвідчення особи громадянина Іспанії, як правило з 14 років), в Китайській народній Республіці (при отриманні посвідчення особи громадянина, програма діє з 2013 р.), в Фінляндії та Австрії (при отриманні паспорту) [11, с. 73].

В числі прикладів загальнообов'язкової дактилоскопічної реєстрації можна привести Республіку Киргизстан. В Киргизстані прийнято Закон від 14 липня 2014 р. №136 «Про біометричну реєстрацію громадян Киргизької Республіки», який зобов'язує кожного громадянина пройти біометричну реєстрацію. Збирання біометричних даних (фізіологічні та морфологічні особливості суб'єкта, цифрове графічне зображення підпису та відбитків рук) проводиться на постійній основі при досягненні громадянами шістнадцятирічного віку, а також при отриманні громадянства Республіки Киргизстан. При цьому, отримання інформації про біометричні дані здійснюється за наявності згоди суб'єкта біометричних даних відповідно до Закону Киргизької Республіки «Про інформацію персонального характеру» та зазначеного вище Закону [15].

В 2016 році в Республіці Казахстан прийнято закон «Про дактилоскопічну та геномну реєстрацію», в якому говориться, що обов'язковій дактилоскопічній реєстрації підлягають особи, які досягли шістнадцятирічного віку та звернулися для отримання паспорту або посвідчення особи громадянина Республіки Казахстан вперше, а також у випадках заміни, відновлення, заміни. Державні органи, що здійснюють збір та (або) обробку дактилоскопічної та (або) геномної інформації, зобов'язані дотримуватися конфіденційності дактилоскопічної та (або) геномної інформації та забезпечувати її захист [16].

В законодавстві ФРН, в законі про поліцію федеральної землі Північного Рейн-Вестфалія передбачено обов'язкове дактилоскопіювання осіб з метою профілактики злочинів.

В Саудівській Аравії в 2016 році прийнято закон, у відповідності до якого кожна людина, яка набуває SIM-карту, проходить процедуру дактилоскопічної реєстрації.

Однак необхідно зазначити, що інформація про відбитки пальців у вищевказаних країнах зберігається на чипі паспорту або посвідчення особи громадянина, і поліція прямим доступом до даної інформації не володіє. Виключенням є тільки поліція США [11, с. 75].

Таким чином, ідея обов'язкової дактилоскопічної реєстрації має широке практичне втілення та не суперечить нормам міжнародного права, оскільки при належному втіленні впливає з положень Загальної декларації прав людини. Однак запровадження вказаного виду реєстрації потребує від держави забезпечення наявності та ефективності відповідних гарантій захисту прав людини та основоположних свобод.

Так, у рішенні «S. та Марпер проти Сполученого Королівства» (№ 30562/04 та 30566/04) Європейський суд з прав людини наголошує, що законодавство та практика інших держав-учасниць вимагають, щоб зберігання даних було пропорційним щодо мети збору та обмеженим за часом, особливо в поліції. Також ЄСПЧ встановлює, що гарантії, передбачені статтею 8 Конвенції, виявились би не неприйнятно послаблені, якби використання сучасних наукових технологій в системі кримінальної юстиції допускалося за будь-яку ціну і без ретельного співвіднесення їх потенційних переваг із важливими інтересами особистого

життя. Будь-яка держава, яка є першопрохідником у розвитку наукової технології, несе особливу відповідальність за встановлення їх справедливої рівноваги. В цьому відношенні всеосяжна без будь-яких застережень природа права зберігання таких матеріалів в Англії та Уельсі особливо дивовижна з урахуванням того, що воно допускає зберігання даних незалежно від характеру чи тяжкості злочину, а також віку підозрюваного. Крім того, для зберігання не було встановлено межі часу, і були лише обмежені можливості для того, щоб виправдані особи могли вимагати видалення цих даних із загальнонаціональної бази або їх знищення. Були відсутні також положення щодо незалежної перевірки підстав для зберігання відповідно до встановлених критеріїв. Особливе занепокоєння викликає існуючий ризик стигматизації, оскільки з тими особами, які не були визнані винними у певному злочині та мали право на презумпцію невинності, поводитися так само, як із засудженими [17].

Крім того, однією з проблем дактилоскопічної реєстрації в Україні є відсутність законодавчо закріплених норм щодо правової основи дактилоскопічної реєстрації, умов і підстав дактилоскопіювання, переліку осіб, які підлягають обов'язковому та добровільному дактилоскопіюванню із забезпеченням їх прав і свобод, меж застосування дактилоскопічної інформації, прав доступу до неї, умов зберігання та редагування дактилокарт тощо.

Слід погодитися з думкою Г.С. Бідняк відносно того, що вихід із вказаної ситуації вбачається у прийнятті окремого закону про дактилоскопіювання живих осіб і трупів, який би чітко окреслив усі аспекти процесу дактилоскопіювання в Україні [18, с. 26].

Спеціальний закон, який присвячений виключно регулюванню нормативно-правових основ дактилоскопічної реєстрації, наявний у внутрішніх законодавствах низки країн. Так, 1999 року в Республіці Таджикистан прийнято Закон «Про державну дактилоскопічну реєстрацію», який встановлює цілі, поняття та види дактилоскопічної реєстрації (обов'язкова та добровільна), засади здійснення такої реєстрації порядок здійснення, збереження, обробки, систематизації та знищення носіїв державної дактилоскопічної реєстрації, а також відповідальність за порушення вказаного закону [19].

Подібні норми містяться в законі Російської Федерації (далі – РФ) від 1999 року «Про державну дактилоскопічну реєстрацію в Російській Федерації» [20], Законі Республіки Молдови від 2002 року «Про державну дактилоскопічну реєстрацію» [21], Законі Республіки Білорусь від 2003 року «Про державну дактилоскопічну реєстрацію» [22]. В Казахстані діє Закон від 2016 року «Про дактилоскопічну та геномну реєстрацію», який регулює одночасно два види реєстрації [16].

При цьому, низка нормативно-правових актів іноземних держав, які регламентують порядок здійснення дактилоскопічної реєстрації, передбачають такі два види вказаної реєстрації, як добровільна (на підставі заяви особи) та обов'язкова (для певної категорії громадян).

Вартою уваги є практика запровадження на законодавчому рівні дактилоскопічної реєстрації певних категорій громадян, які не є правопорушниками. Так, ст. 9 Закону «Про державну дактилоскопічну реєстрацію в Російській Федерації» встановлює перелік осіб, які підлягають обов'язковій дактилоскопічній реєстрації, серед яких окрім правопорушників (підозрюваних у вчиненні злочину, обвинувачених у вчиненні злочину, засуджених за вчинення злочину, підданих адміністративному арешту, а також осіб, які здійснили адміністративне правопорушення, якщо встановити їх особистість іншим способом неможливо) також інші категорії осіб, такі як призовники, військовослужбовці, службовці в ряді інших органів (наприклад пожежники, слідчі, рятувальники професійних аварійно-повітряних служб та формувань РФ, члени

екіпажів повітряних суден державної та експериментальної авіації РФ, мореплавці, приватні детективи, невідомі трупні та інші категорії, вичерпний перелік яких наводиться у вказаній статті [20].

Схожі норми містяться в ст. 6 Закону «Про державну дактилоскопічну реєстрацію» Республіки Таджикистан, які передбачають обов'язкову дактилоскопічну реєстрацію підозрюваних у вчиненні злочину, взятих під варту, обвинувачених, осіб які перешкоджають встановленню особистості при вчиненні адміністративних правопорушень, військовослужбовців а також осіб, чия діяльність пов'язана із підвищенням ризиком для життя або особливим режимом секретності, по переліку, затвердженому Республікою Таджикистан, осіб, які звернулися в органи внутрішніх справ для отримання ліцензії на використання вогнепальної зброї, які за станом здоров'я чи віком не можуть надати інформацію про свою особистість, які проживають в небезпечних надзвичайних зонах, іноземців та осіб без громадянства, які депортуються та які перебували в пошуках притулку [19]. Спеціальний перелік осіб, які підлягають обов'язковій дактилоскопічній реєстрації, міститься в законодавчих актах і інших країнах.

На нашу думку, дактилоскопічна реєстрація категорій осіб, діяльність або умови перебування яких пов'язані із ризиками для життя, є цілком виправданою. На практиці нерідкі випадки, коли встановити особистість людини можливо виключно дактилоскопічним шляхом. Більш того, відсоток ідентифікацій дактилокарт невідомих трупів за базами даних осіб, поставлених на облік за правопорушення, був і залишається достатньо суттєвим. Поповнення баз даних категоріями осіб, дактилоскопіювання яких є доцільним та здійснюється на добровільних основах (з огляду на існуючі гарантії захисту прав людини) представляється необхідною умовою впізнання осіб, які

не затримувались та не притягувались до кримінальної чи адміністративної відповідальності, проте в силу тих чи інших підстав знаходились в умовах підвищеного ризику. Особливого значення набуває законодавче закріплення можливості добровільного дактилоскопіювання та постановки на облік безпритульних осіб, які проживають на вулиці, в парках, підвалах, під'їздах будинків, на горищах, об'єктах незавершеного будівництва, а також в інших місцях, непризначених та непридатних для проживання, у тому числі жилих приміщеннях, що перебувають в аварійному стані [23].

Висновки. Отже, існуючі норми в сфері дактилоскопічної ідентифікації потребують вдосконалення в низці аспектів. Біологічні зразки та біометричні дані – різні за своєю суттю поняття, тому постає необхідність законодавчого врегулювання процедур щодо обробки останніх. Найбільш доцільним уявляється встановлення та зведення норм стосовно порядку отримання, зберігання та використання біометричних даних в окремий нормативно-правовий акт. Оскільки національне законодавство України передбачає обов'язковість постановки на криміналістичний дактилоскопічний облік окремої категорії суб'єктів (осіб, які набули статус підозрюваних у вчиненні правопорушень та адмінрештованих), вказаним нормативно-правовим актом слід передбачити процедуру обов'язкового відібрання у особи біометричних даних у вигляді відбитків (відтисків) пальців та відтисків долонних поверхонь рук, а також відповідальність за ухилення від їх надання. А оскільки одним із завдань криміналістичного дактилоскопічного обліку є забезпечення розшуку безвісно зниклих та встановлення осіб невідомих трупів, уявляється доцільним встановлення такого виду дактилоскопічної реєстрації, як добровільна – для осіб, які за своїм родом занять та/або способом життя перебувають в умовах ризику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Темник І.М. Функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України в розрізі взаємодії з правоохоронними органами інших країн. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2019. № 21. С. 178-182.
2. Приходько В.О. Криміналістичні обліки розшукового призначення Експертної служби МВС України – джерела криміналістично значущої інформації. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. №3. С. 281–285.
3. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 12.10.2022).
4. Примусовий відбір зразків у особи для проведення експертизи. Методичні рекомендації для практичних підрозділів / О.В. Лускатов та ін. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 36 с.
5. Дедю І.І. Экологический энциклопедический словарь. Кишинев, 1990. 408 с.
6. Справочник технического переводчика. Интент, 2009–2013. URL: <http://find-info.ru/doc/dictionary/technical-translator/index.htm> (дата звернення: 12.10.2022).
7. Самищенко А.С. Научные основы дактилоскопии и перспективы их развития : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Москва, 2015. 30 с.
8. Волынский А.Ф. Дактилоскопия: наука, общество, человек. *Совершенствование системы дактилоскопической регистрации* : сборник материалов Международной науч.-практ. конф., Москва, 2015. С. 18–27.
9. Волынский В.А. Криміналістическа техника: наука – техника – общество – человек. Москва, 2011. 311 с.
10. Цховребова І.А. Государственная дактилоскопическая регистрация: практика применения и перспективы совершенствования. *Теория и практика криминалистики и судебной экспертизы*. 2011. Вып. 7. С. 179–192.
11. Яковлева А.С. Современные информационные технологии в дактилоскопической регистрации : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Москва, 2019. 203 с.
12. Михайлов М.А. В шаге от принятия решения о всеобщей дактилоскопической регистрации. *Эксперт-криминалист*. 2016. № 1. С. 36–39.
13. Холопова Е.Н., Костовский О.Н. О некоторых проблемах государственной дактилоскопической регистрации в Российской Федерации. *Преступность в Западной Сибири: актуальные проблемы профилактики и расследования преступлений*: сборник статей по итогам всероссийской научно-практ. конф. (Тюмень, 28 февраля – 1 марта 2013 г.). Тюмень, 2013. С. 90–94.
14. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголош. Резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. // База даних «*Законодавство України*». URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 12.10.2022).
15. О биометрической регистрации граждан Кыргызской Республики : Закон Кыргызской Республики от 14 июля 2014 г. № 136 / Министерство юстиции Кыргызской Республики. URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/205357> (дата звернення: 12.10.2022).
16. О дактилоскопической и геномной Регистрации : Закон Республики Казахстан от 30 декабря 2016 г. № 40-VI / Информационно-правовая система нормативных правовых актов Республики Казахстан. URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1600000040> (дата звернення: 12.10.2022).
17. The Case of S. and Marper v. the United Kingdom (Application no. 30562/04, 30566/04) / European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-193432> (дата звернення: 12.10.2022).
18. Бідняк Г.С. Нормативно-правове регулювання дактилоскопіювання осіб. *Криміналістичний вісник*. 2017. №2 (28). С. 24–27.
19. О государственной дактилоскопической регистрации : Закон Республики Таджикистан от 27 декабря 2014 г. № 1143 / Национальный центр законодательства при президенте Республики Таджикистан. URL: http://ncz.tj/system/files/Legislation/830_ru.pdf (дата звернення: 12.10.2022).

20. О государственной дактилоскопической регистрации в Российской Федерации : Федеральный закон от 25 июля 1998 г. № 128-ФЗ / Официальный интернет-портал правовой информации. URL: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102054610> (дата звернення: 12.10.2022).

21. О государственной дактилоскопической регистрации : Закон Республики Молдова от 19 декабря 2002 г. № 1549-XV / Официальный монитор Республики Молдова. URL: <https://monitorul.gov.md/ru/search?keywords=&min=14&max=17&from=07.02.2003&to=07.02.2003> (дата звернення: 12.10.2022).

22. О государственной дактилоскопической регистрации : Закон Республики Беларусь от 4 ноября 2003 г. № 236-3 / Министерство внутренних дел Республики Беларусь. URL: <https://mvd.gov.by/uploads/dgim/236.pdf> (дата звернення: 12.10.2022).

23. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей : Закон України від 2 червня 2005 р. № 2623-IV / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15#Text> (дата звернення: 12.10.2022).